

Repere medicale de-a lungul istoriei – 2018 (I)

Farm. Pr. Maria-Gabriela Suliman^{1,2}, Ist. Antoaneta Lucasciuc^{1,2}

¹Societatea Română de Istoria Farmaciei (SRIF)

²Societatea Română de Istoria Medicinii (SRIM)

UN DOMNITOR MOLDOVEAN ÎN MARE SUFERINȚĂ „DE OCHI”

1558, ian. 23, Suceava (460 ani) – În a doua sa revenire pe tronul Moldovei, Alexandru Vodă Lăpușneanu cere vecinilor bistrițeni să-l trimită pe „*medicul Andrei*” (care mai venise la curtea sa) pentru boala de ochi de care suferea. În scrisoare, bolnavul amintea chirurgului Andrei de lăudatele plante medicinale „*care cresc în luna mai*” și să fie procurate din vreme. Era vorba despre „*Șofran în valoare de 100 ducați de aur*” (*Crocus sativus* L., fam. Iridiaceae). Cronicile vorbesc și despre alte medicamente adjuvante ca „*scama (vata) și apa distilată*”, pentru a-i calma durerile și celelalte manifestări: „*mare congestie, cu abundente secreții purulente*”. Cu toată stăruința și prezența magistrului Andrei, Lăpușneanu se plângea că „*i se lipesc ochii și din ei curg neîncetat murdării (stercora)*” și, până la urmă, ajunge aproape orb.

1568, martie 15, Iași (450 ani) – La această ultimă cerere, chirurgul Andrei îl găsește pe Vodă Lăpușneanu decedat! (1).

APA VIEȚII LA IAȘI

1793, ian., Iași (225 ani) – În perioada acestei prime domnii, Alexandru Moruzi, domnitorul Moldovei, a adus apă în Iași de la *Șapte oameni* și de la Ciric, cu a „*Domniei Sale cheltuială de treizeci de mii de lei aproape împărțind-o toată, în 22 măsuri curgătoare, pentru orașul cel secetos ... umplut de limpede apă*”.

UN MEDIC REDESCOPERIT ...

1793, martie 22, București (225 ani) – Domnitorul Alexandru Moruzi „*poruncește orânduirea «șătrarului» Ioan Marcu ca al doilea doctor al orașului, al Epitropiei obștirilor (...), pentru căutarea obrazelor celor scăpătate și alți săraci (...), primind leafă din veniturile Cutiei milosteniei*”. Șătrarul (șetrar, șatră, cort), dregător încă din perioada Evului Mediu era însărcinat cu angajarea și paza corturilor domnești. Este amintit în Țara Românească pentru prima dată în 1520 și de atunci se va păstra până la începutul sec. al XIX-lea, numai titlul dregătoriei.

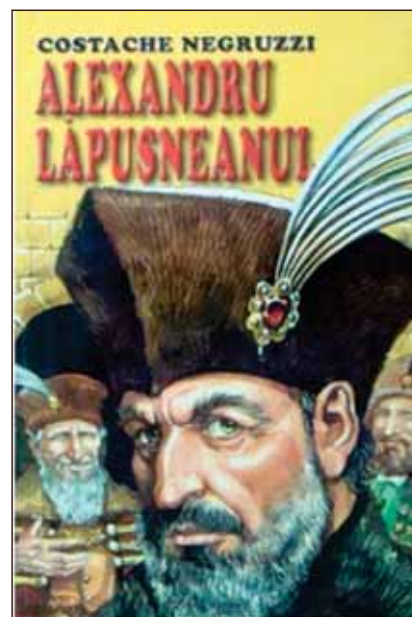

FIGURA 1. Alexandru Vodă Lăpușneanu, <https://www.librariaonline.ro>

FIGURA 2. Domnitorul Alexandru Moruzi, https://ro.wikipedia.org/wiki/Alexandru_Moruzi;

FIGURA 3. Prof. dr. Thoma Ionescu,
<http://www.ziarulnatiunea-ro/2013/08/14/toma-ionescu-chirurgul-unei-natiunii/>

FIGURA 4. Dr. Iuliu Barasch,
<https://www.google.ro>

1833, București (185 ani) – Este amintită „Elena Vămeșoia, fiica răposatului Dohtor Ioan Șătraru” (2).

1833, ian. 1, Roman (185 ani) – Cea dintâi dare de seamă aflată în arhiva Spitalului din Roman prezintă statistica bolnavilor intrați/ieșiți/morți; din aceste tabele aflăm că: „în cele 20 de paturi se internau anual circa 230 de bolnavi, ceea ce însemna un rulaj de 15 bolnavi/pat, cu o mortalitate de 3,30%” (3).

LEGEA SANITARĂ DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ

1853, martie 27, București (165 ani) – Se adoptă legi pentru înființarea așezămintelor sanitare și îmbunătățirea Serviciului medical sub conducerea protomedicului dr. Nicolae Gusi (4).

Regulament de organizare a Școlii superioare de medicină veterinară

1883, martie 28, București (135 ani) – Școala veterinară (al cărui întemeietor și director a fost dr. Carol Davila) devine Școală superioară de medicină veterinară, atașată Facultății de medicină București (5).

1898, feb. 11, București (120 ani) – A fost înființată „Societatea Română de Chirurgie” de către prof. dr. Thoma Ionescu, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai chirurgiei românești de la sfârșitul sec. XIX; tot prin grija sa a fost înființată revista „Chirurgia” (1897, martie), care a contribuit la apariția acesteia; primul președinte al societății a fost prof. dr. C.D. Severeanu (1898-1899) (6).

COMEMORĂRI

†**1863, martie 31, București** – 155 ani de la moartea dr. Iuliu Barasch (Baraș) (n. 1815, iulie 17, Brody, Galiția)

Medic și filozof cu studii universitare la Leipzig și Berlin; dr. în medicină la Berlin (1841); medic oculist în București (1841-1843), apoi al Carantinei de la Călărași (1843-1847) și al jud. Dolj (1847-1851); medic la București (1851-1858) timp în care a fost profesor de istorie naturală la Colegiul Sf. Sava și la Școala de agricultură; medic la Școala națională de medicină și farmacie (1856-1863); fondator și redactor al revistei „Iis” „Natura” (1856); a inițiat crearea primului spital de copii din București (1858); a publicat manualul de „Botanică silvică” și „Cursul elementar de istorie naturală”, 3 vol. (1862) (7).

†**1918, ian. 17/29, Paris** – 100 ani de la decesul Prof. dr. chim. Constantin I. Istrati (n. 1850, sept. 7, Roman)

A fost unul dintre primii biografi ai gen. dr. Carol Davila, sub titlul laconic „Davila”, 1885, București; o altă biografie: „La biographie du grand chimiste français G.A. Béchamp”, București; profesor la Facultatea de medicină și la catedra de chimie organică a Facultății de științe a Universității din București; membru al Societății de chimie din Berlin (1884); membru corespondent (1889), titular (1899) și președinte (1903-1916) al Academiei Române; comisar general al organizării parcului Carol I și al Expoziției jubiliare (1906); membru fondator și președinte de onoare al „Ligii contra tuberculozei, sifilisului și alcoolismului” (1908); ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1899-1900), primar al capitalei (oct. 1912-martie 1913), ministru al Industriei și Comerțului (1916-1917); din inițiativa sa a

luat ființă „Societatea de științe fizice“ (1890, martie) și „Asociația română pentru înaintarea și răspândirea științelor“, cu ocazia Congresului din 2-5 iunie 1902, Iași; contribuție importantă la elaborarea FR, ediția a III-a (1893-1926); a cercetat bogățiile naturale ale României (sare gemă, petrol, chihlimbar, ozocherită, produse vegetale); a studiat derivații halogenați ai benzenului, descoperind o nouă clasă de coloranți, pe care i-a denumit *franceine* (1887), brevetând procedeul de obținere, i s-a acordat Medalia de aur la Expoziția Internațională de la Paris (1889); colecționar împătimit de documente istorice (1429-1918), adunate cu migală, reunite în prezent în *Colecția Dr. Constantin I. Istrati*, păstrată de Direcția Județeană Mehedinți a Arhivelor Naționale (8).

2008, martie 21, București – 10 ani de la moartea **dr. Sofia Ionescu** (n. Ogrezeanu, 1920, apr. 25, Fălticeni)

A absolvit Școala Centrală de Fete din București (1939); Facultatea de Medicină din București (1945); Doctor în Medicină (1946); secundariat în Neurochirurgie; medic primar (1954); cercetător științific principal grad I; prima femeie neurochirurg din România și din lume; cu peste 120 de articole publicate în țară și străinătate; premii: Crucea Roșie (1943); Diploma de Onoare ANFDUR (1996); Diploma de Onoare pentru merite deosebite în promovarea științei și tehnicii în România (1996); Academia de Științe Medicale (1997); Diploma și Premiul de Excelență: Carol Davila (2003); Președinte de Onoare a Confederației Naționale a Femeilor din România (2005); Membru Emerit al Academiei de Științe Medicale, membru în Societatea Română de Istoria Medicinii, Societatea Română de Neurochirurgie; înmormântată în Cimitirul *Bellu* (9).

ANIVERSĂRI

1848, feb. 12, Boscani, jud. Mehedinți – 170 ani de la nașterea gen. brigadă dr. **Nicolae Zorileanu-Popescu** (†1921, nov. 4, București)

După absolvirea Liceului „Traian“ din Turnu-Severin, a urmat Școala de medicină și farmacie din București (1865-1868); prin concurs (1871) a obținut o bursă de studii în Franța pentru echivalare și doctorat în medicină, cu teza „*Etudes cliniques sur la symptomatologie et la diagnostique de la pleuresie seche*“ (Montpellier); a participat la Războiul Franco-prusac, ca medic ajutor atașat la ambulanțele franceze; a parcurs ierarhia militară de la sublocotenent (1870) la general de brigadă (1909); nelipsit a fost și la Războiul de Independență (1877-1878) iar între 1886-1887 a desfășurat o campanie de combatere a febrei tifoide mergând cu ambulanțele sanitare, pe drumurile țării; tot atunci a studiat și apele minerale de la Govora, Călimănești și Căciulata, făcând propuneri pentru deschiderea stațiunilor și exploatarea terapeutică a acestora, conducând la înființarea de pavilioane pentru tratarea bolnavilor militari, civili și a familiilor lor; recunoștința beneficiarilor s-a concretizat și prin ridicarea unui bust lucrat în bronz, pe un soclu din piatră, sculptat și vopsit sub forma unei coroane de lauri, pe fața căruia este inscripționat: „*Medicului General Dr. N. Zorileanu 1848-1921. Primul cercetător și întemeietor medical al Băilor Govora*“ (1930).

A condus Institutul Medico-Militar (1897-1900), fiind unul dintre cei mai responsabili și eficienți directori ai acestuia (10).

FIGURA 5. Prof. dr. chim. Constantin I. Istrati,
<http://galeriaportretelor.ro/item/constantin-istrati>

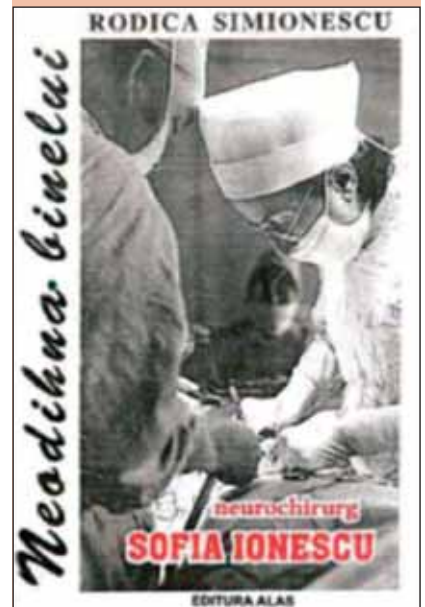

FIGURA 6. Dr. Sofia Ionescu,
<http://www.cunoastelumea.ro/romance-faimoase-xxi-sofia-ionescu-prima-femeie-neurochirurg-din-din-sud-estul-europei/>

FIGURA 7. Gen. brigadă dr. Nicolae Zorileanu-Popescu,
<http://www.primaria-baile-govora.ro/wp-content/uploads/2017/08/Statuie-Dr-Zorileanu.jpg>

FIGURA 8. Dr. Nicolae Ionescu-Șișești,
https://ro.wikipedia.org/wiki/Nicolae_Ionescu-Sise%C8%99ti

FIGURA 9. Dr. Astra Călugăreanu-Nandriș,
 arhiva dr. C. Ionescu

1888, feb. 11, Sisești, Mehedinți – 130 de ani de la nașterea **Dr. Nicolae Ionescu-Șișești** (†1954, aug. 17, București)

Medic neurolog, cu studii integrale de medicină la Paris, unde a colaborat ca asistent al profesorilor francezi Chauffard și Achard la spitalul Salpêtrière; revenit în țară (1932) a lucrat la clinica de neurologie a prof. dr. Gh. Marinescu din Spitalul Colentina; în lucrările sale a studiat meningoencefalitele, siringomielia și siringoglobulia prin evaluări histologice; membru al Academiei de Medicină din Franța și SUA; membru corespondent al Academiei Române din care a fost scos în timpul comunismului; a decedat în urma unei infecții căpătate în timpul experiențelor pe animale (11).

1898, feb. 22, Berlin – 120 ani de la nașterea dr. **Astra Călugăreanu-Nandriș** (†1987, iulie 21, București), fiica prof. dr. doc. Dimitrie Călugăreanu (1868-1937) și a Mariei (n. Maxim), absolventă a Facultății de Științe și diplomată a Conservatorului de Canto și Artă Dramatică din Iași.

A primit o educație aleasă în familie dar și în școlile primare și liceale din București; s-a înscris la Facultatea de Medicină din București (**1918**), dar în 1921 și-a urmat tatăl, care fusese numit la Facultatea de Medicină din Cluj, unde a absolvit facultatea în **1923**, fiind angajată ca preparator, apoi asistent la Catedra de anatomie patologică, condusă de prof. dr. Titu Vasiliu (1885-1961); a obținut diploma de doctor în medicină *Magna cum laude* cu teza „*Contribuțiuni la studiul endocarditei lente*” (24 dec. 1924), publicată la Ed. Cultura Națională, București, 1924 și în „*Annales de médecine*”, nr. 6, Paris, 1925, echivalentă (**1968**, sept. 16); a urmat cursuri de specializare și perfecționare în laboratoarele și clinicile infantile ale Facultății de medicină din Paris (1925-1926), primind 3 diplome în puericultură, boli de copii și boli contagioase; s-a căsătorit (1926, apr. 18) cu bucovineanul dr. doc. Ion Nandriș (1890-1967), viitorul medic primar și șef al secției ORL din Spitalul Central, Cernăuți; a urmat un stagiu de 6 luni la Clinica infantilă din Strasbourg (1926/1927); angajată la Clinica infantilă a prof. Manicattide din București (1927-1929); medic secundar la Spitalul de copii din Cernăuți (1929-1932), apoi medic primar, director al acestui spital (**1933-1940**); detașată în București la Leagănul de copii „*Sf. Ecaterina*” și Dispensarul Româno-Britanic (1940-1942); director la Spitalul de copii din Cernăuți (1942-1944); medic primar la Spitalul Cantacuzino (1944-1946); medic primar puericultor la Dispensarul „*Mașina de pâine*” și la Spitalul Cotroceni (1946-1957); medic primar șeful Secției Nou născuți de la Maternitatea Giulești (1957-1969); distincții: Crucea „*Meritul Sanitar*”, cl. I (1942); „*Coroana României*” în grad de cavaler (**1943**); dintre zecile de lucrări publicate care ilustrează o activitate științifică rodnică menționăm: „*Exanghinotransfuzia la nou-născut*”, aplicată pentru prima dată ca metodă în țara noastră; membră a Societății de Pediatrie, de Obstetrică-Ginecologie și de Istoria Medicinii și Farmaciei (12;13).

1913, ian. 2, București – 105 ani de la nașterea acad. prof. dr. **Ion Juvara** (+1996, feb. 18, București), personalitate prodigioasă a medicinei și chirurgiei românești.

Clinician și chirurg desăvârșit, artist al actului operator, creator de școală, animator al manifestărilor profesionale, om de știință de înaltă rigoare, dar mai ales medic, oricând atent și disponibil la suferința semenului. În semn de omagiu etern, colaboratorii au hotărât ca la Spitalul Profesor Doctor I. Cantacuzino din București, Clinica de Chirurgie să poarte numele „*Profesor Doctor Ion Juvara*” (14).

ANIVERSĂRI-COMEMORĂRI

1923, feb. 10, Crasna Putnei, jud. Storojineț – 95 ani de la naștere și 20 ani de la decesul dr. **Arcadie Percek** (+1998, martie 10, București)

Studii liceale la Storojineț și Botoșani, bacalaureat la Iași; student al Facultății de Medicină din București (1942-1948); s-a încadrat în campania antimalarie, susținându-și teza de doctorat cu tema „*Contribuțiuni la eradicarea malariei în județul Brăila*” (1949); a urmat cursuri de radiologie și oncologie, devenind cercetător la Institutul Oncologic din București (IOB); operator la Clinica de Radiologie a Spitalului „*Carol Davila*” (1955); asistent universitar la IMF București (1957); șef de lucrări la Clinica de Radiologie de la Spitalul „*Cantacuzino*” (1969); absolvent al Facultății de Psihologie din București (1970); profesor universitar; personalitate complexă a vieții medicale și a culturii românești, s-a afirmat ca un specialist notoriu în radiologie și oncologie, realizând lucrări științifice valoroase din domeniul profesat (peste 150), al psihologiei și sociologiei medicale, a susținut rubrici permanente la câteva publicații bucureștene; autorul volumelor: „*Accidente pentru substanțe de contrast*” (1977); „*Radiologia practică*” (1979); „*Printre cărturari și mari medici*” (1980); „*Mundus medicamentii*” (1981); „*Relaxarea*” (1982); „*Medicina, încotro*”, „*Medicamentul, acest necunoscut*” (1985); „*Terapia naturistă*” (1987); „*Universul complex al insomniei*” (1991); „*Sănătatea înainte de toate*” (1995); „*Trei bisturie care au revoluționat medicina*” (în col. cu Virgil Răzeșu, 1997); „*Anticariat esoteric virtual*”, „*Terapii naturiste-Maladii noi, maladii vechi*” (1999) (15).

FIGURA 10. Prof. dr. Ion Juvara, <http://evz.ro/bustul-academicianului-ion-juvara-asezat-in-holul-de-onoare-al-universitatii-carol-davila.html>

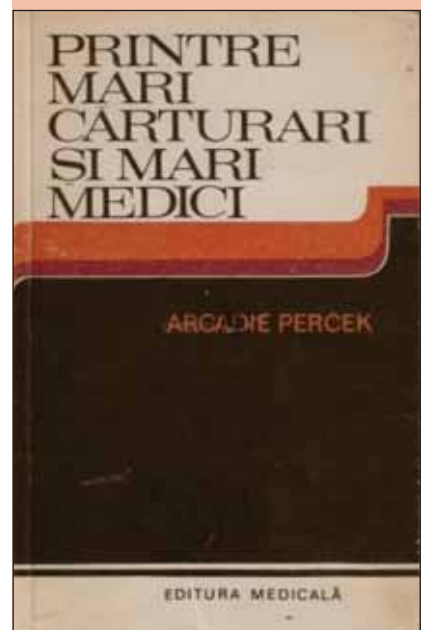

FIGURA 11. Arcadie Percek, „*Printre cărturari și mari medici*” (1980), <http://www.targulcartii.ro/arcadie-percek/printre-mari-carturari-si-mari-medici-medicala-1980-434011>

BIBLIOGRAFIE

1. **Vătămanu N.**, *Voievozi și medici de curte, Îndelungatele suferințe ale lui Alexandru Vodă Lăpușneanu*, Ed. Enciclopedică, 1972, p. 90-100;
2. **Antoaneta Marinescu Lucasciuc**, *Un medic de altădată dr. Dimitrie Ioan Marcu (? - 1814)*, A XLIII-a Reuniune Națională SRIM, 20-22 iunie 2013, Baia Mare;
3. **Cozărescu E., Clocotici O.**, *Activitatea spitalicească în prima jumătate a sec. al XIX-lea*, *Istoricul Spitalului Municipal „Precista Mare” din Roman până la bicentenar (1998)*, Ed. Știință și Tehnică, 2001;
4. **Brătescu G.**, *Dicționar cronologic de medicină și farmacie*, Ed. științifică și enciclopedică, Buc., 1975, p. 128;
5. **Lipan V.**, *Istoria farmaciei române în date*, Ed. Farmaceutică, Buc., 2009, p. 112;
6. **AMR-Societățile științifice medicale**, Editori C. Ionescu-Târgoviște și G.S. Țiplica, Ed. Universitară „Carol Davila”, București, 2008, p. 53;
7. *Dicționar-Personalități ale științelor naturii și tehnicii*, Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc., 1982, p. 42;
8. Op. cit., p. 202-203;
9. **Tatiana Roșca**, „*Sofia Ionescu – Prima femeie neurochirurg din România și din lume*”, *Pagini medicale bărlădene*, nr. 38, p. 4., 2001;
10. **Antoaneta Lucasciuc, Maria-Gabriela Suliman**, *Medici originari din județul Mehedinți-Partea II-a*, A XXVI-a Reuniune Națională de Istoria Farmaciei, *Lucrări în extenso*, Drobeta-Turnu Severin 25-27 mai 2017, Ed. Sitech Craiova, p. 187;
11. **Ionescu N.Ș.**, *Dicționarul panoramic al personalităților din România Sec. XX*, Ed. Victor Frunză, București, 2006;
12. **Ionescu C.**, *O viață dedicată medicinei-dr. Astra Nandriș-Călugăreanu (1898-1987)*, *Viața Medicală* vol. XXXVI, nr. 12, an 1989, p. 567-570;
13. **Astra Călugăreanu-Nandriș**, *Titluri și lucrări științifice. Manuscris autograf, 1986*, aflat în posesia dr. C. Ionescu;
14. **R. Palade, Ion Juvara (1913-1996)**, *Chirurgia*, 101 (6): 561-564;
15. **Covaliuc D-tru.**, *Mic dicționar de medici români din Bucovina*, Ed. Mușatinii, Suceava, 2012, p. 102-103.

